

ОСНОВНІ РИСИ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ КАНАДИ, АВСТРАЛІЇ ТА НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ

Магась-Демидас Юлія Іванівна,

к.і.н., доцент

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

Анотація. Країни Співдружності націй мають спільне історичне минуле й пережили сильний вплив англійського права на розвиток їхніх правових систем, проте вони є неоднорідними щодо змісту та структури їхнього права. Правові системи Канади, Австралії, Нової Зеландії належать до «чистих» правових систем, які є частиною групи англійського права англо-американської правової сім'ї. Разом з тим, вони формуються як самостійні правові системи, мають власні національні особливості. Законодавство Канади має в собі риси як англо-американської, так і романо-германської правових сімей. Наявність Земельного суду Маорі є особливістю національної правової системи Нової Зеландії.

Ключові слова: правова система, суд, конституція, судовий прецедент.

Право Канади, Австралії та Нової Зеландії розвинулися в умовах тривалої політичної та правової залежності від Великої Британії, перейнявши особливості правової системи останньої. З огляду на рецепцію англійського права ці країни відносять до правових систем, дочірніх відносно материнської англійської правової системи.

Метою роботи є дати загальну характеристику правової системи Канади, Австралії та Нової Зеландії.

У процесі дослідження застосовувалися історичний, хронологічний, порівняльно-правовий методи, що дозволило проаналізувати право вказаних країн та порівняти його правовою системою Великої Британії.

Правові системи Канади, Австралії та Нової Зеландії сформувалися під впливом їх історичного розвитку. Тривале перебування в залежності від Великої Британії спричинило рецепцію англійського права. Разом з тим, незважаючи на їхнє спільне історичне минуле, правові системи цих країни не є однорідними. Загалом ці країни належать до «чистих» правових систем групи англійського права, проте їм властива національна правова самобутність, яка сформувалася шляхом поєднання засад загального права з елементами релігійних та традиційних правових систем [1, с. 182-183].

Правові системи Канади, Австралії та Нової Зеландії є відносно спорідненими, що визначається хожістю їх історичних шляхів розвитку від початку колонізації до здобуття ними незалежності, а також приблизно однаковим рівнем їх соціально-економічного та політичного розвитку.

Право Канади формувалося під впливом системи англійського загального права (common law), а також французького цивільного права (civil law) (провінція Квебек). Основний принцип англійської системи, а саме те, що рішення судів вищого рівня набувають силу судового прецеденту, є визначальним і в цій державі. До складу канадського загального права увіфішли також рішення англійських судів, прийняті раніше в результаті тлумачення чинних в Канаді англійських законів і норм загального права [2, с. 36].

Канадська й австралійська конституції складаються з низки актів національного та британського походження. Зокрема, чинна Конституція Австралії була вироблена конвентом у складі представників від штатів країни, схвалена на референдумах, які відбувалися по країні у 1898-1900 рр., після чого ратифікована у 1900 р. Конституційним актом Австралійського союзу, що вважається актом англійського парламенту. До складу Акта входять 9 статей: перші вісім (так звані супровідні статті) містять загальні положення, щодо самого Акта, Корони та Австралійського Союзу, а власне Конституція Австралії – це дев'ята стаття Акта [1, с. 185]. Крім того Вестмінстерський статут 1931 р. та Австралійський Акт 1986 р. [3] були прийняті парламентами

всіх австралійських штатів, Австралійським федеральним парламентом і Парламентом Великої Британії.

Канадська писана Конституція не є цілісним кодифікованим документом. Вона складається з двадцяти п'яти основних актів, викладених у Конституційному акті 1982 р.: чотирнадцять актів британського парламенту, сім – парламенту Канади і чотири закони від імені англійського монарха і Таємної ради. До найважливіших із них належать Квебекський закон 1774 р., Конституційний закон 1791 р., Закон про об'єднання Канади 1840 р., Закон про Британську Північну Америку 1867 р., що запровадив сучасну канадську державність, та сам Конституційний закон 1982 р., який став останнім конституційним актом Канади, ухваленим британським парламентом. Канада також стала першою державою світу, у якій на конституційному рівні було закріплено принцип верховенства права [1, с. 185].

Канадська Хартія прав і свобод 1982 р. також належить до конституційних актів Канади. У ній стверджується, що країну засновано на принципах, які визнають всевишність Бога і верховенство права.

На відміну від Великої Британії та Нової Зеландії, Австралія та Канада мають федеративний устрій.. Австралія складається з 6 штатів та 2 територій. До складу Канади входять 10 провінцій (включаючи провінцію Квебек, правова система якої історично формувалася під впливом романо-германської правової сім'ї), а також кілька територій. Суб'єкти федерації обох країн мають свої конституції [1, с. 186].

В основі правової системи Нової Зеландії лежить загальне право. У Новій Зеландії, як і у Великій Британії, не має кодифікованої Конституції. Конституційна основа Нової Зеландії також включає певну кількість парламентських актів Англії, до найважливіших із яких належать Білль про права 1688 р. та Конституційний указ 1852 р. Було кілька спроб запровадити єдину Конституцію, остання з яких відбулася в 1986 р., проте вони не знайшли підтримки. У наш час єдиним джерелом подальшого розвитку законодавства цієї країни є акти національного парламенту, який може ухвалювати закони з

будь-яких питань через визнаний Новою Зеландією принцип «верховенства парламенту» [27, с. 185].

В структурі судової влади Нової Зеландії важливе місце посідають Земельний суд Маорі, Апеляційний суд та Високий суд. Останній був створений у грудні 1841 р. і до 1980 р. був відомий як Верховний суд. Його заснування відбулося після прибуття до Нової Зеландії першого головного судді Вільяма Мартіна. Саме тоді він розглянув свою першу справу в січні 1842 р. Суд виконував функції вищих судів англійського загального права та справедливості, а також мав юрисдикцію у кримінальних судах, спорах про заповіти, питаннях божевілья та адміралтейства. Суд також здійснював загальний нагляд за нижчими судами та трибуналами й був апеляційним судом для магістратських судів. У 1980 р. Верховний суд був перейменований у Вищий суд, щоб звільнити назву «Верховний суд» для остаточного апеляційного суду. Мирові суди були перейменовані в окружні суди і отримали частину юрисдикції, яку раніше здійснював Верховний суд (Високий суд) [4].

Рішення Вищого суду є обов'язковими для виконання всіма нижчими судами, доки їх не буде скасовано Апеляційним або Верховним судом. Через своє місце в судовій структурі Вищий суд є судом, до якого подається заява про авторитетні декларації права. Важливе значення має і Земельний суд Маорі, мета якого полягає в тому, щоб захистити права корінних народів [5].

Отже, Канада та Австралія мають правові системи, що перейняли багато елементів з правової системи Великої Британії. В той же час значний вплив на них мало американське законодавство (схожа федеральна структура, наявність писаної Конституції та інституту конституційного контролю). Законодавство і правова система Нової Зеландії значною мірою несе в собі відбиток британської. Зокрема, в обох країнах немає Конституції. Також в Новій Зеландії розвивається власна правова система та законодавство, прикладом чого є Земельний суд Маорі. До основних джерел права у вказаних країнах належать загальне право, статутне право, делеговане законодавство та звичай.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Порівняльне правознавство (правові системи світу): монографія. За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. Київ: Парламентське вид-во, 2009. 488 с.
2. Дундич Л. В. Судовий прецедент у правових нормах зарубіжних країн: порівняльно-правова характеристика. Південноукраїнський правничий часопис. Правова система: теорія і практика. 2019. Ч. 2. С. 34-37.
3. Australia Act 1986. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/2>
4. History and role. URL: <https://www.courtsofnz.govt.nz/the-courts/high-court/history/>
5. History of the Maori Land Court URL: <https://www.xn--morilandcourt-wqb.govt.nz/en/who-we-are/our-history>